

La Història de les Illes Balears a l'Ensenyament Secundari

Bartomeu Carrió i Trujillano

IES Lluçmajor

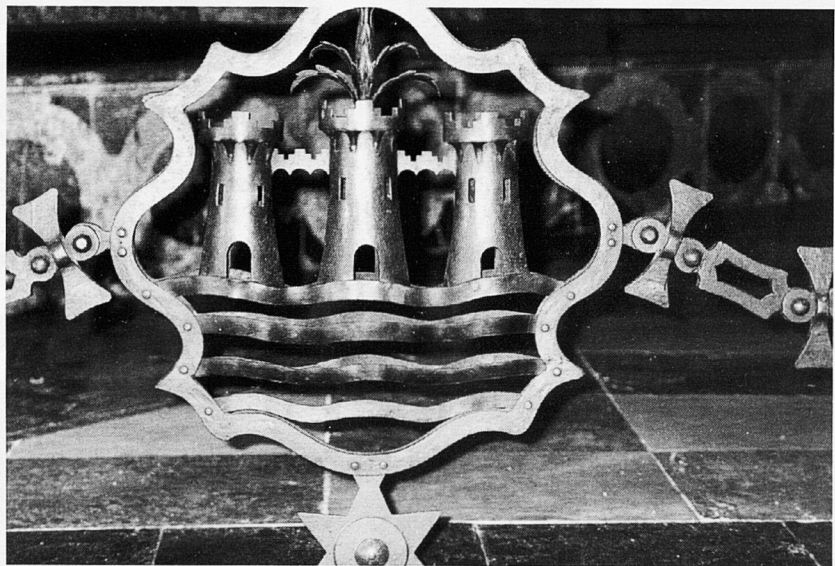
L'ensenyament de la Història a Secundària no pot defugir el debat recent sobre les humanitats. Faci el que faci el Ministeri d'Educació, com sol passar en aquest àmbit, tindrà col·lectius en contra. I és que no es poden reformar les humanitats si no canvien moltes coses. Entre aquestes, la qüestió dels horaris és fonamental.

Canviar els horaris, però, generaria greuges comparatius entre el professorat. La reforma feta a partir de la LOGSE sembla que continuarà endavant, amb tots els problemes que se'n deriven: infraestructures, ratios alumnes-aula, optativitats...

A més, hi ha una qüestió transcendental com és l'extensió de l'obligatorietat i, per tant, la gratuïtat fins als setze anys, i la relació amb l'increment dels concerts educatius a l'escola privada. Reformar la LOGSE a curt termini sembla impossible, tot i que coses més grosses s'han vistes.

Les expectatives creades pel MEC sobre les humanitats semblen passar sobretot per la qüestió de la Història amb reminiscències d'èpoques anteriors que imaginàvem supe-

ria legitimat a la monarquia castellanolleonesa per dirigir tota la Península Ibèrica. L'important és que se sàpiga qui o què eren Viriato, don Pelayo, Covadonga, Guzmán el

rades. És a dir, tornar a estudiar llistes interminables de reis i fets polítics " importants" lligats a una determinada concepció de l'Espanya imperial i unitària. La visió mossarabista que creà el mite de la Reconquesta i que dona-

Bueno, el Cid Campeador, Felip II, la *honra sin barcos*, etc., etc.

A risc d'exageracions, la veritat és que només hi hauria temps d'arribar a això i poca cosa més, sense cap revisió

crítica d'aquests mites o símbols, perquè el que es prima és una determinada visió unitarista de la Història d'Espanya.

L'organització de l'ensenyament de la Història

L'obligatorietat de l'ensenyament fins als setze anys, per una banda, i per l'altra l'increment de ratios d'alumnes per grup que es desprèn de les instruccions del MEC des del curs passat, conformen una sèrie de problemes que fan que els alumnes que cursen l'ESO, l'acabin o no, no puguin fer segons quines floritures i els que fan el Batxiller de la LOGSE partesquin d'uns nivells que tampoc.

Tres hores la setmana d'Història d'Espanya a Segon de Batxiller és el temps que dediquen tots els alumnes d'aquesta etapa postobligatòria. A Primer, poc més de la meitat de l'alumnat té quatre hores setmanals d'Història del Món Contemporani. A Segon, també la meitat aproximadament fa Geografia, i un nombre semblant solen fer Història de l'Art.

En el Segon Cicle de l'ESO, que majoritàriament es fa als instituts, i en el Batxillerat, amb això sí que té raó la Ministra, pràcticament només s'estudia Història Contemporània, havent passat d'un model on quasi no era possible passar del "descobriment" d'Amèrica, a un altre en què gairebé sempre s'estudia història contemporània. Per acabar d'arreglar-ho, només un nombre de joves, aproximadament la meitat del total o no acaben l'ESO o l'acaben i no estudien Batxiller, cosa per altra part semblant a la situació anterior derivada de la Llei d'Educació de 1970 però que, per tant, no augmenta els

nivells anteriors quan s'ha generalitzat l'educació fins als setze anys.

La situació per tant, si no erram el diagnòstic, és difícil. Demanar més hores d'Història, a més, perjudicaria altres assignatures. Fem el que fem i siguin quins siguin els recursos hi ha coses que no es poden solucionar si no hi ha una altra distribució del temps i si no es té present que s'ha de baixar el nombre d'alumnes per aula.

A l'ESO, essent un ensenyament obligatori en el que, llevat de la repetició d'un curs,

sar amb ingenuïtat de proposar-les, però ajudarien a millorar la situació:

- 1) Aprofundir en la diversitat.
- 2) Respectar els màxims d'alumnat per aula i tendir als mínims.
- 3) Desdoblar grups una hora setmanal.
- 4) Impartir com a màxim devuit hores lectives.

La resta ha de passar per programar i treballar continguts de tota mena, per cercar estratègies motivadores a partir del medi i dels interessos de l'alumnat. Perquè el professor

Seria genial que els nostres alumnes coneguessin la major part dels mites de la Història d'Espanya i de la Història de Mallorca i que els coneguessin en un sentit crític. Però no hi ha temps.

els alumnes promocionen automàticament, i a la que s'hi ha accedit d'una manera semblant (només es pot repetir un curs a Primària), és absurd pensar que es pot fer tot el que diu el projecte de decret. En segons quines circumstàncies, per desgràcia freqüents, és erroni creure que un professor pot organitzar el grup classe amb tres o quatre nivells diferents. És una aberració castigar el professorat amb uns plantejaments que només poden dur a la desil·lusió quan veus que el que pots fer per als alumnes, amb la seva diversitat social i familiar, és molt poc: ni pots dedicar el temps necessari als que voldrien estudiar més, ni als que no poden o no saben com fer-ho.

Les solucions són costoses i per aquest motiu es pot pen-

es renovi o recicli contínuament. Perquè s'emprin a l'aula recursos i material divers, etc.

Quina Història?

Què ensenyar a Secundària? Que l'alumnat pot adquirir primer uns coneixements més concrets i en el Batxillerat uns altres de més abstractes gairebé tots hi estam d'acord.

Ara bé, el que cal és establir què s'ha d'ensenyar, què han d'aprendre els alumnes a Secundària. Que a mesura que promocionen d'un curs a un altre han d'aprendre a interrelacionar aspectes socials, econòmics, polítics i culturals ja ho sabem. Però, vulguis o no, s'hauran d'establir uns períodes, fixar-se en uns fets determinats...

En tota la polèmica encetada hi ha expressades preocupacions diverses, desconeixements de la realitat i de la diversitat de les aules, sentiment que la joventut actual desconeix la Història, que es prima massa la contemporaneïtat, que es fan localismes en algunes comunitats autònomes... Està clar que aquesta polèmica ha obert un debat que era necessari. Alhora, posa damunt la taula tota una sèrie de desconfiances i malentesos; uns per ignorància i d'altres que semblen derivats de la lluita partidista sempre relacionada amb qüestions electoralistes.

Convé aclarir, pel que fa a currículum de mínims, sobretot a l'ESO, que tant el projecte de decret d'ensenyances mínimes de l'ESO, com els decrets vigents derivats de la implantació de la LOGSE (ESO: RD 1007/1991, RD 1345/1991... Batxillerat: RD 1178/1992 i RD 1179/1992), són uns mínims, com ja s'ha dit molt màxims, tot i no reflectir el percentatge que tocaria legislar cada comunitat autònoma. Així doncs, ni els decrets anteriors ni l'actual projecte del MEC no semblen viables, pel que fa sobretot a l'ESO, si no es deriva en una ensenyança majoritàriament memorística i amb uns nivells de fracàs escolar que no agradarien a ningú.

Un altre aspecte són els inconvenients d'una redacció unitarista expressats a la "Introducció" del nou projecte quan diu que hi ha *"tiempos-espacios con contenidos concretos para que sean tratados de forma preferente: la Unión Europea y, sobre todo, la Historia de España como horizonte histórico común"*, tot i que abans s'esmenta que es compta amb "la posibilidad de desarrollar en las sucesivas escalas los análisis históricos y geográficos:

Universo /sic/, Occidente, Unión Europea, España, nacionalidad, región, provincia, localidad". Aquesta redacció es torna a comprovar en els objectius generals per a la Història quan en el 5è es parla de "Comprender y valorar el carácter unitario de la trayectoria histórica de España con

sus diversidades lingüístico-culturales". Aquestes expressions no existeixen en els textos ara vigents. Amb tot, si hi ha nou decret segurament hi haurà matisacions que deslluiran aquestes fixacions uniformitzadores.

De tota manera la polèmica és ideològica per tots els costats. L'historiador Pierre Chaunu, deia que la història estava històricament vinculada a la construcció de l'Estat. En aquest sentit, a qualsevol estat del món és molt difícil explicar una història no unitarista i uniformitzadora. Un dels principals exemples el tenim a França on resultaria perillós desmitificar la figura de Napoleó. Que Espanya tingués una dictadura feixista o feixistitzant durant uns quaranta anys i que aquesta ens volgués vendre una idea d'Espanya imperial, immortal

i única, ha permès una certa revisió. Però aquesta idea d'Espanya és anterior al Franquisme i costa de deixar, com ho demostra tot aquest enrenou. El punt de vista dels que afirmen que algunes comunitats autònomes volen imposar una història vinculada a la construcció d'aquestes comunitats és exagerat.

A Mallorca la Història que s'ensenyava ha de contemplar les etapes històriques, les cultures i les formes de vida que s'hi han donat. El problema és el temps de què es disposa i el com relacionar-ho amb la Història d'Espanya i la general. Seria genial que els nostres alumnes coneguessin la major part dels mites de la Història d'Espanya i de la Història de Mallorca i que els coneguessin en un sentit crític. Però no hi ha temps. Davant això cada professor haurà de manipular, en el bon sentit de la paraula, i triar què convé treballar.

Independentment del que es faci de la Història general i d'Espanya, i alhora interrelacionat amb això mateix, l'alumnat ha de cercar informació sobre Mallorca o cadascuna de les Illes Balears, amb la dificultat que això comporta, i ha de processar-la amb l'ajuda del professor i les seves estratègies didàctiques. La Història de les Illes Balears ha de ser coneguda per la nostra societat començant pels joves. No fer-ho és colonitzar culturalment un poble i això és tan menyspreable com tancar-se i rebutjar el coneixement d'altres àmbits més generals o diferents.

La LOGSE parla d'educació integral en "coneixements, destreses i valors", a més del foment de l'"esperit crític", del "comportament democràtic", del respecte a "totes les cultures", de "rebuig a tot

tipus de discriminació”, de “efectiva igualtat de drets entre els sexes”, i de “autonomia pedagògica dels centres”. També es refereix a la “formació en el respecte de la pluralitat lingüística i cultural d’Espanya”, a la “tolerància”, a la “pau, la cooperació i la solidaritat entre els pobles”. El coneixement de la Història de les Illes Balears és completament necessari per complir amb aquests principis educatius.

Per posar alguns exemples, el coneixement de la Cultura Talaiòtica o de les colonitzacions púnica i romana ens relaciona amb tots els pobles mediterranis del nord i del sud. L’etapa musulmana ens pot ajudar a fer conèixer i a relacionar-nos amb l’Islam i la seva presència actual. L’etapa de la Corona Catalanoaragonesa ens aporta la comprensió de les arrels culturals del nostre present i ens lliga a Europa. La Monarquia Hispànica ens interrelaciona amb la lluita per l’hegemonia a l’Europa moderna i els problemes derivats del contacte amb nous pobles. L’absolutisme borbònic i el centralisme liberal ens porten a conèixer l’estructura dels Estats nacionals. Els grans conflictes socials de la baixa edat mitjana (Assalt al Call i Qüestió Xueta, Revolta Forana) i de l’edat moderna (Germania, lluites nobiliàries i bandositats...) ens demostren que aquí s’ha patit discriminació racial i explotació senyorial. Els problemes econòmics de l’edat contemporània derivats de situacions com les de la crisi de la filloxa, la pèrdua de les colònies de Cuba i Filipines, la crisi de subsistències durant la Primera Guerra Mundial, la Guerra Civil... ens fan protagonistes del nostre temps (emigracions, immigracions, repressió feixista, etc.). La gairebé inexistència de dones a la nostra història

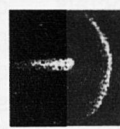
escrita ens permet moltes preguntes a fer a la Història. L’organització social en les diverses èpoques. Les distintes formes de poblament, els productes agraris (com per exemple el per què no hi ha oliveres a gran part de l’època musulmana), els artesans, el comerç i les institucions comercials (Consolat de Mar...) i industrials, la literatura i l’art.

Ensenyar la nostra Història no té per què ser incentivar la recerca de greuges històrics. Però tampoc s’han de negar. En una societat com la mallorquina, a la vista dels problemes que patim, cal que la Història jugui un paper molt important pel que fa a la defensa dels nostres béns artístics així com que la memòria del passat no es deixi perdre. Molt sovint els nostres

alumnes no tenen clar que cal conservar els nostres arxius a Mallorca mateix, així com les nostres obres d’art i el nostre patrimoni monumental i arqueològic. Encara que només fos per un motiu purament i simplement econòmic hauríem de pensar que és aquí que cal conservar-lo. Com el defensaran si no el coneixen?

El debat està servit en un moment crucial com ho és l’assumpció de les esperades competències d’educació. És qüestió d’establir els currículums adients. Cal fer feina, a més, amb un marc que reconegui l’autonomia dels centres i que respecti la professionalitat del professorat, amb confiança. □

Psicologia
clínica i
formació

isep
illes

C/ Metge Josep Darder núm 19, 2n B
Tel. 27 61 51
07008 PALMA DE MALLORCA

**INTERVENCIÓ PSICOLÒGICA
EN ADULTS I NINS**

**A CÀRREC DE PSICOTERAPEUTES
ESPECIALITZATS**